

Straat	: Van Oldenbarneveltpaan
Huisnummer	: 15
Toevoeging	:
Postcode	: 2012 PA
Kadastrale aanduiding	:
Naam object	: kapel Nieuw Vredenhof
Bouwjaar	: 1926-1927
Architect	: H. Korringa
Bouwtijl	: expressionistische stijl met invloed Arts-and-Craftsbeweging
Oorspronkelijke functie	: kerk
Huidige functie	: kerk
Inventarisatie/beschrijving	: drs. C.J.B.P. Frank & drs. J.H.J. van Hest
Datum beschrijving	: 09-05-2003
Datum foto	: 13-11-2002

Ligging en stedenbouwkundige context

De kerk is vrijstaand gelegen aan de zuidzijde van de Van Oldenbarneveltpaan, bij de aansluiting van de gemeente Haarlem op de gemeente Heemstede. Aan de overzijde bevinden zich de onbebouwde terreinen met sportvelden langs de Emauslaan.

Historie en stijl

Het als de kapel Nieuw Vredenhof bekend staande kerkgebouw ontstond in 1926-1927, naar een ontwerp van de vooraanstaande in Heemstede gevestigde architect H. Korringa (1877-1965). De kerk werd opgericht door de Nederlands Hervormde gemeente van Heemstede, maar was ook bedoeld voor de bewoners van het aangrenzende deel van Haarlem. De annexatie van het betreffende gebied van Heemstede door Haarlem vond plaats in 1927, waardoor het kerkgebouw al vrij snel binnen de Haarlemse gemeentegrenzen kwam te liggen. Harm Korringa was geen onbekende in 'het Haarlemse'. Hij leverde het ontwerp voor een groot aantal objecten, waaronder het kerkelijke complex aan de Velsersstraat e.o. (ontstaan in de periode 1909 en 1923-1929). De hierbij behorende Noorderkerk uit 1923-1924 voerde hij uit in een romantisch-traditionalistische stijl met invloed van de Engelse kerkenbouw. Voor de kapel Nieuw Vredenhof paste hij evenwel een moderne, op het Expressionisme stoelende vormtaal toe. Dit blijkt onder meer uit de waaivormige plattegrond en de opzet met een hoge topgevel met schuine zijden, alsmede schuinsgewijs oplopende zijgevels. Het in groffe houtdelen uitgevoerde gepotdekselde houtbeschoot aan de bovenzijde «van de zijgevels en tegen de dakruiter wijst op invloed van de Engelse Arts-and-Craftsbeweging (hierbij kan overigens opnieuw worden gewezen op Korringa's belangstelling voor de Angelsaksische bouwkunst). Het interieur van de kerk bestaat uit een ongedeelde ruimte met een vrij zicht op de kansel, en bevat onder meer tribunes met zitbanken. Er werd een open dakstoel toegepast, met een ambachtelijk samengestelde houten kapconstructie (A-spanten op natuurstenen consoles).

Het kerkgebouw is nog steeds op een oorspronkelijke wijze in gebruik, tegenwoordig zowel als Hervormde alsook als Gereformeerde kerk. In de loop van de tijd vonden enige wijzigingen plaats. Zo werd in 1964 een ingrijpende verbouwing uitgevoerd, die leidde tot een portaalgebouw bij de hoofdingang en een uitbreiding aan de achterzijde. De verbouwing werd in aansluiting bij de bestaande stijlkenmerken uitgevoerd. Moderne wijzigingen betreffen vooral de interieurafwerking. Zo kreeg de kerkzaal een nieuwe vloer en werden de hier aanwezige pijlers voorzien van een nieuwe betegeling. Het oorspronkelijke

meubilair ging grotendeels verloren. Het originele orgel, van J. de Koff uit Utrecht, bleef behouden.

Plattegrond en opbouw

De kerk heeft een in hoofdzaak waaivormige plattegrond met aan de achterzijde (sluitpunt van de waaivorm) aansluitende bouwdelen. Vanuit het grondplan rijst de kerk op met een haaks op de voorgevel staande middenvleugel met zadeldak, en aan weerskanten hierop aansluitende zijvleugels die eveneens een zadeldak hebben. De dakschilden zijn gedekt met leien in Maasdekking. Op de achterste nok van het middelste zadeldak sluit een veelzijdige dakruiter aan. Deze is voorzien van gepotdekseld houtbeschoot (groffe houtdelen) en bevat een door lage stijlen gedragen spits met leien in Maasdekking en in de top een smeedijzeren kruis met windhaan. De diverse annexen hebben eveneens een zadeldak met leien in Maasdekking, en deels met zinken mastgoten. De betreffende bouwdelen zijn anderhalffaags (kosterwoning) en tweelaags (consistorie c.a.). De gevels van de totale bouwmassa zijn gemetseld in bruinrode quasi-handvormsteen in kettingverband, met platvolle voegen. Plinten zijn in dito metselwerk uitgevoerd en worden afgesloten door een rollaag. Topgevels werden voorzien van vlechtingen. Zinken regenwatervergaarbakken.

Voorgevel

De a-symmetrisch ingedeelde voorgevel (noordzijde) heeft een driezijdige opzet. Op de hoeken van het centrale deel van de gevel sluit een hoge en schuinsgewijs geplaatste rechthoekige uitbouw aan, met een plat dak dat aansluit op de schuine zijden van de topgevel van bovengenoemde middenvleugel. De uitbouwen zijn voorzien van dubbele speklagen in zwartgeteerde quasi-handvormsteen, alsmede een forse betonnen gevelband. Langs de dakzijden bevinden zich tegellijsten. Aan de voorzijde (noordkant) bevatten de uitbouwen vier boven elkaar geplaatste, liggende vensters met een enkelruits invulling met glas-in-lood. In rode Weserzandsteen uitgevoerde lateien sluiten de vensters af. Binnen de naar de buitenzijde van het gebouw gerichte uitbouwwangen bevindt zich een ingang met een uit houtdelen bestaande deur met smeedijzeren gehengen. De uitbouwen flankeren een later (1964) gerealiseerde portaaluitbouw. Deze is éénlaags en voorzien van een plat dak. Aan de voorzijde van het portaal biedt een brede pui binnen een ondiepe portiek toegang tot het kerkgebouw. De topgevel waarmee het middelste deel van de voorgevel wordt afgesloten bevat centraal een gevelsleuf met een in rode Weserzandsteen uitgevoerde latei. De sleuf bevat kepervormige schoepen. Aan de onderzijde van deze sleuf een smalle siermetselwerkstrook. Aan weerskanten van de sleuf een smeedijzeren staafanker. De laterale, schuinsgewijs terugwijkende geveldelen van de voorgevel zijn elk voorzien van twee brede en boven elkaar geplaatste vensters. De benedenvensters sluiten aan op een forse betonnen gevelband en bevatten vijf enkelruits ramen met glas-in-loodvulling. De bovenvensters bevatten twee boven elkaar geplaatste reeksen van vijf enkelruits ramen met glas-in-loodvulling. Deze vensters sluiten boven aan op het in groffe houtdelen bestaande gepotdekselde gevelbeschoot waarmee de betreffende geveldelen worden afgesloten. Het houtbeschoot maakt deel uit van de schuinsgewijs oplopende bovenzijde van de zijvleugels. Aan de achterzijde van deze vleugels zijn de gevels identiek uitgevoerd als zojuist beschreven aan de voorzijde. Op de uiteinden van de vleugels sluit een zich naar boven toe verjongend uitgebouwd rookkanaal (metselwerk als genoemd) aan, dat uitmondt in een forse schoorsteen. Een smeedijzeren staafanker sluit aan op de rookkanalen.

Zijgevels

De zijgevels van het kerkgebouw worden bepaald door de zojuist beschreven zijvleugels die als een gevolg van het waaivormige grondplan tevens deel uitmaken van de voorgevel van het gebouw. Op de linkerzijde van de kerk sluit de anderhalffaags kosterwoning aan,

waarvan het zadeldak haaks staat op de kerkgevel. De kosterwoning is bereikbaar via een éénlaags portaal met plat dak, dat zich in de oksel bevindt van de woning en de zijvleugel van de kerk. Het portaal bevat een ingang met een houten deur met twee enkelruits raampjes en een 3-ruits bovenlicht. Aan de bovenzijde een rollaag in quasi-handvormsteen. Een bakstenen bordes gaat aan de ingang vooraf. De op het portaal aansluitende voorgevel (noordzijde) van de kosterij is voorzien van twee vensters met telkens twee 6-ruits draairamen, alsmede rollagen en lekdorpels in quasi-handvormsteen. De linker zijgevel (oostzijde) van de woning is grotendeels blind, maar bevat binnen de op het zadeldak aansluitende topgevel een zoldervenster met vernieuwde (niet-beschermenswaardige) invulling en rollaag als genoemd. Boven dit venster bevindt zich een gevelsleuf met enkelruits raampje.

De achtergevel (zuidzijde) bevat diverse gevelopeningen, deels met vernieuwde (niet-beschermenswaardige) invulling.

Op de rechterzijde van de kerk sluit een later (1964) gerealiseerde tweelaags uitbouw aan, in dezelfde stijl als de overige bouwdelen. Het zadeldak van deze uitbouw staat haaks op het kerkgebouw. De uitbouw heeft diverse gevelopeningen met enkelruits ramen en dito bovenlichten, en aan de bovenzijde aansluitend op gepotdekseld houtbeschet met groffe houtdelen. De topgevel aan de rechter zijde (westkant) van de uitbouw werd uitgevoerd in houtbeschet. Op de oksel van de uitbouw en de rechter zijvleugel van de kerk sluit een moderne (niet-beschermenswaardige) portiek aan. Alhier een moderne (niet-beschermenswaardige) ingangspartij.

Achtergevel

Laatstgenoemde in 1964 gerealiseerde uitbouw sluit aan op de achtergevel van de kerk. Zichtbaar was dat het in het zicht liggende deel van de achtergevel van de middelste kerkvleugel, tweezijdig is uitgevoerd, met gepotdekseld houtbeschet in groffe houtdelen. Dit beschet loopt ononderbroken over in het houtbeschet van bovengenoemde dakruiter.

Interieur

Binnen het interieur bleef de originele indeling grotendeels behouden. Ondanks enige modernisering zijn er nog diverse authentieke elementen.

De kerkzaal bestaat uit een grote ongedeelde ruimte op waaivormige grondslag, waarbij de zitplaatsen in dito opstelling gericht zijn op het aan 'het uiteinde van de waaier' aanwezige liturgisch podium. Er werden tribunes toegepast, met zitplaatsen en orgel. Aan de kerkzaal gaat een vestibule vooraf, die bestaat uit een voormalige portiek met pijlers die binnen de latere portaaluitbouw (zie hierboven) werd opgenomen.

De binnen de vestibule gelegen pijlers zijn uitgevoerd in quasi-handvormsteen, met zwartgeteerde speklagen. Voorts moderne (niet-beschermenswaardige) interieurafwerking. Binnen de twee (authentieke) halletjes aan weerskanten van de vestibule bevindt zich een uit rode estrikken bestaande tegelvloer. Alhier bovendien een houten trap die toegang verschaft tot de tribunes in de kerkzaal. De trappen zijn voorzien van sobere houten balustrades en dito trappalen (Amsterdamse School). De doorgangen van de halletjes bevatten een dubbele paneeldeur en een arduinen onderdorpel.

Binnen de kerkzaal sober gestucte wanden, met hoge lambriseringen die werden gemetseld in quasi-handvormsteen in Vlaams verband, met platvolle voegen. Rollagen sluiten de lambriseringen zowel boven als beneden af. De kerkzaal heeft een moderne (niet-beschermenswaardige) houten parketvloer. Tegen de pijlers die de diverse tribunes ondersteunen bevindt zich een moderne (niet-beschermenswaardige) betegeling. Modern (niet-beschermenswaardig) liturgisch podium. De tribunes hebben gesloten borstweringen die aan de buitenzijde werden gestuct, en aan de binnenzijde zijn voorzien van houtbeschet.

Uit houtdelen bestaande tribunevloeren. De kerkzaal bevat een open dakstoel bestaande uit een houtconstructie. Alhier kapspanten (type A-spant) op natuurstenen consoles. De spanten zijn voorzien van makelaars en hebben smeedijzeren manchetten. De dakschilden zijn beschoten met kraaldelen. Het centrale deel van de kap is plat (vliering), met een enkelvoudige balklaag.

De diverse bijruimtes van de kerk hebben een in hoofdzaak gemoderniseerde (niet-beschermenswaardige) afwerking.

Tuin/groenelementen/hekwerken

De kerk is gelegen op een eigen terrein, met diverse deels forse groenelementen. In quasi-handvormsteen gemetselde posten met sober gedetailleerde bovenzijde sluiten aan op de voorzijde van het terrein.

Overige bijzonderheden

Het kerkgebouw bevat een grotendeels gemoderniseerde (niet-beschermenswaardige) inventaris. Op de tribunes bleven evenwel de authentieke houten zitbanken behouden. Ze hebben sobere houten wangen met afgeschuinde zijden. Voorts een authentiek orgel (J. de Koff, Utrecht).

Literatuur:

Wattjes, J.G., *Moderne kerken in Europa en Amerika*, Amsterdam 1931, pp. 226-228

MOTIVERING VOOR PLAATSING OP DE GEMEENTELIJKE MONUMENTENLIJST**Architectuur-, bouw-, en/of kunsthistorische waarde**

Van Oldenbarneveltlaan 15 heeft architectuurhistorische waarde als een binnen de gemeente Haarlem op vrij gave wijze bewaard gebleven voorbeeld van een kerkgebouw uit het midden van de eerste helft van de 20ste eeuw. De kerk werd in 1926-1927 gebouwd naar een ontwerp van de bekende architect H. Korringa, en uitgevoerd in een expressionistische stijl met invloed van de Arts-and-Craftsbeweging. Karakteristiek is de opzet met een op een waaivormig grondplan opgetrokken bouwmassa met van een topgevel en schuinsgewijs oplopende gevelzijden voorziene vleugels, uit groffe houtdelen bestaand gepotdekseld houtbeschoot en in quasi-handvormsteen gemetselde gevels. Zowel het uit- als inwendige van de kerk vormt een goed herkenbaar voorbeeld van het oeuvre van genoemde architect. Latere uitbreidingen sluiten qua vormgeving aan bij de oorspronkelijke bouwdelen, en vormen geen ingrijpende aantasting van het gebouw.

Stedenbouwkundige en situationele waarde

De kerk vormt een wezenlijk en onlosmakelijk onderdeel van de bebouwing aan de Van Oldenbarneveltlaan, waar het gebouw door zijn prominente verschijningsvorm met een op waaivormig grondplan opgezette tamelijk massieve bakstenen bouwmassa, met hoge leigedekte dakschilden, een dakruiter, en een symmetrisch ingedeelde voorgevel, een zeer markante positie inneemt. Het kerkgebouw vormt hier een belangrijke blikvanger, aan de overzijde van een door sportvelden bepaald onbebouwd terrein. Tezamen met de bijbehorende aansluitende bouwdelen waaronder een kosterwoning, alsmede door de ligging op een eigen terrein met diverse deels forse groenelementen, maakt het kerkgebouw deel uit van een waardevol ensemble.

Cultuurhistorische waarde

Van Oldenbarneveltlaan 15 heeft cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een uit het tweede kwart van de 20ste eeuw daterend kerkgebouw. De kerk werd opgericht door de Nederlands Hervormde gemeente van Heemstede, ten behoeve van bewoners uit deze gemeente en uit Haarlem. Na de annexatie van het betreffende deel van Heemstede door Haarlem in 1927, kwam de kerk binnen het grondgebied van laatstgenoemde gemeente te liggen. In de opzet met bijbehorende bebouwing waaronder een kosterwoning, alsmede in de vormgeving in een expressionistische stijl met invloed van de Arts-and-Craftsbeweging weerspiegelen zich de ideeën omtrent de uitvoering van een kerkgebouw zoals die bestonden in de bouwperiode. Het door een ongedeelde kerkzaal met tribunes en een vrij zicht op het liturgisch podium bepaalde interieur, vormt een goede illustratie van de uitvoering van een voor de hervormde eredienst bestemde kerkruimte.

Het object, een in- en uitwendig vrij gaaf bewaard gebleven kerkgebouw (Kapel Nieuw Vredenhof) die in 1926-1927 werd gebouwd door architect H. Korringa, met een waaivormig grondplan, drie op elkaar aansluitende vleugels, een symmetrisch opgezette voorgevel, en enkele bijbehorende bouwdelen, is op basis van bovenstaande motivering beschermenswaardig als gemeentelijk monument in de gemeente Haarlem, Beschermenswaardig zijn alle in de bovenstaande beschrijving omschreven onderdelen, tenzij aangeduid als niet-beschermenswaardig.

Vooraanzicht.

MAB II blad 6